

Barnkonsekvensanalys

Årstaskolan, vy från skolgård.

Årstaskolan – ventilation, verksamhetsanpassning och matsal

Bakgrund

Årstaskolan är en kommunal grundskola som ligger i stadsdelen Årsta i Söderort inom Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning. Skolhuset byggdes 1946 och ritades av arkitekt Stig Åkermark. 1963 uppfördes en tillbyggnad med vinkelställd volym. Årstaskolan är av Stockholms stadsmuseum klassad som antikvariskt skyddad (grön).

Skolan är en F-9 skola med en kapacitet för 1209 elever, varav 849 i Årstaskolans permanenta byggnad på Hjälmarsvägen. För närvarande är skolan uppdelad med F-6 med 608 elever i skolbyggnaderna på Hjälmarsvägen och 7–9 med 314 elever i paviljonger på Simlångsvägen vid Värmdö gymnasium. Med hjälp av paviljongerna har skolan kunnat vara en tillfälligt rak 4 parallellig F-9 men har under de senaste åren minskat sin organisation för att åter bli en rak 3 parallellig skola med en kapacitet på 858 elever.

Projektets syfte är en återflytt av högstadiet till Årstaskolan samt att göra de verksamhetsanpassningar och den utbyggnad som krävs för att bibehålla kapaciteten på 858 elever (beräknat på 28 elever i F-6 samt 30 elever i 7–9). Vissa klassrum är idag för små för att klara fullstora klasser och matsalen är underdimensionerad vilket skapar trängsel och dåliga flöden.

En intern evakuering planeras genomföras enligt följande:

- Idrottshallen evakueras: 2027-04-01 till 2027-08-31 och kan då inte användas för att ha gymnastiklektioner i.
- Delevakuering under perioden januari 2028 (från jullovet 2027) till sommarlovet 2030 i 2 etapper.

1.1. Syfte

För att säkerställa att barns bästa och rättigheter beaktas i beslutsprocessen har denna barnkonsekvensanalys genomförts. Syftet är att identifiera och analysera de konsekvenser som projektet och evakueringen kan få för barn samt föreslå kompensatoriska åtgärder för att mildra negativa effekter på barn.

1.2. Metod

Barnkonsekvensanalysen har tagits fram med hjälp av lokalenheten stödmaterial. Mallen för analysen är baserad på Sveriges Kommuners och Regioners (SKR) stödmaterial för fördjupad bedömning av barnets bästa. I ärendet utreds barnets bästa i enlighet med artikel 3 genom en särskild barnkonsekvensanalys som bifogas tjänsteutlåtandet. Barnkonsekvensanalysen utförs i samband med genomförandebeskedet för att säkerställa att barnets bästa beaktas och att eventuella behov av kompensatoriska åtgärder redovisas. Inom ramen för analysen genomförs dialoger med barn i olika forum för att ta tillvara deras perspektiv.

1.3. Vilka barn berörs

De barn som är direkt berörda är de elever som vid projektets genomförande går på Årsta skolan samt blivande elever. Även Årtaskolans elever i paviljongerna påverkas då elever i årskurs 6 kommer att evakueras dit.

Den renovering och de verksamhetsanpassningar som föreslås för Årtaskolan innebär att lokalerna på längre sikt kommer att uppfylla gällande lagar och myndighetskrav för en god fysisk arbetsmiljö för både elever och personal. Detta bedöms få en positiv inverka på barnen då renoveringen är avslutad och skolan kan flytta tillbaka till lokalerna.

1.4. Tidigare handlingsalternativ och avväganden

Utgångspunkten har sedan projektstart varit att evakuera internt med hjälp av paviljongen vid Årstaviken och därför har inga andra alternativ övervägts. Direktiven till SISAB har varit att säkerställa adekvat tillgång till klassrum och övriga funktioner under hela byggprojektets gång för att möjliggöra

detta. Skolan har parallellt gjort organisatoriska förändringar för att minska antalet elever för att förenkla att evakuera internt.

2. Inhämtning av information

2.1. Vad säger lagen?

Kommuner och skolhuvudmän ansvarar enligt svensk lag för att skolbyggnader är säkra, hälsosamma och ändamålsenliga för skolverksamhet. Vid större renoveringar kan evakuering bli nödvändig för att upprätthålla en trygg arbetsmiljö, i enlighet med arbetsmiljölagen och Barnkonventionen. Skollagen (5 kap. 3 §) slår fast att elever har rätt till utbildning i en trygg och säker miljö, och undervisningen ska vara likvärdig under evakueringen utan diskriminering.

Vid skolplacering ska kommunen i första hand beakta vårdnadshavares önskemål och i andra hand närhet till hemmet. Vid evakuering kan närhetsprincipen tillfälligt frångås för att säkerställa en god skolmiljö. Kommunen ansvarar för att utbildningen fortsätter enligt läroplanen, och vid längre avstånd kan skolskjuts behöva erbjudas.

Samma krav ställs på lokaler och utemiljö dit skolan evakueras. De lagar som ska följas är:

- Plan- och bygglagen (PBL) anger ramarna för planering och byggande. Lagen reglerar samhällets minimikrav på byggnader och tomter exempelvis vad gäller brandskydd, tillgänglighet, säkerhet och skolgårdens friyta.
- Arbetsmiljölagen ställer krav på arbetsmiljön vilket påverkar utformningen av den fysiska skolmiljön. Elever räknas som arbetstagare enligt denna lag.
- Miljöbalken reglerar hur skolbyggnader ska utformas och förvaltas för att säkerställa en hälsosam och god miljö för elever och personal.
- I skollagen finns ett allmänt krav att det för utbildningen ska finnas ändamålsenliga lokaler och utrustning. Den fysiska skolmiljön måste vara anpassad så att läroplanernas mål kan uppnås.
- Övriga lagar som påverkar vissa delar av skolans fysiska utformning är lagen om skydd mot olyckor, produktsäkerhetslagen och EU-förordningen om livsmedelshygien.

2.2. Styrdokument (urval)

- Stockholms stads Funktionsprogram för skola är en del av det underlag som ska användas vid beställning av

byggnadsprojekt och som ska säkerställa goda pedagogiska lokaler för ett långsiktigt bruk.

- Stockholms stads Lekvärdesriktlinjer syftar till att säkerställa att förskole- och skolgårdar erbjuder högkvalitativa lekmiljöer som främjar barns lek, rörelse och lärande. Riktlinjerna anger vad som är tillräckliga yttorlekar och eftersträvar en hög andel grönska i utemiljön.
- Stockholms stads Plan för säkra och trygga skolvägar beskriver hur staden ska arbeta med barns resor till och från skolan och beskriver bland annat utformning av den fysiska miljön för att skapa trygga och säkra skolvägar som möjliggör elevers aktiva transport till och från skolan.

2.3. Barnkonventionen

Vid en evakuering är det viktigt att beakta barns rättigheter enligt Barnkonventionen. Alla barn ska garanteras en trygg och säker utbildning, och deras bästa ska beaktas vid planeringen. Barn har rätt att uttrycka sina åsikter om sin situation, och särskilda behov ska beaktas för att säkerställa rätt stöd och anpassningar under den tillfälliga placeringen. Evakueringen ska inte hindra barnens rätt till utveckling och en likvärdig utbildning. Barns rätt till lek och fritid ska också tillgodoses. Även beslutet att genomföra en omfattande renovering grundar sig i barns rättigheter enligt Barnkonventionen. För att långsiktigt säkra en god och hälsosam skolmiljö krävs funktionella och ändamålsenliga lokaler.

2.4. Dialog med barn

Enligt artikel 12 i Barnkonventionen har barn rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör barnet, baserat på ålder och mognad. Inom ramen för barnkonsekvensanalysen har dialoger hållits med elever på skolan för att fånga in barns egna perspektiv på evakueringen.

Elever som deltagit i barndialogen är elever från förskoleklass upp till och med årskurs fyra. Elever i förskoleklass till och med årskurs tre svarade på frågor som berörde internevakuering på Hjälmarsvägen medan elever i årskurs fyra svarade på frågor där fokus låg på flytten till paviljongerna vid Gullmarsplan. Frågorna ställdes under klassrådsforum och leddes av lärare. Frågorna togs fram i samråd mellan personal på utbildningsförvaltningen och skolläring.

Frågor som ställdes till elever i förskoleklass till och med årskurs tre:

- Vad är viktigt för dig när skolan renoveras?
- Vilken information är viktig för dig?
- Är det något som känns otryggt?
- Är det något som känns roligt med att skolan renoveras och får en ny matsal?
- Vad kan vuxna (vårdnadshavare eller skolpersonal) göra för att det ska kännas bättre för dig under tiden som skolan renoveras och du kanske behöver flytta till andra delar av skolan?

Frågor som ställdes till elever i årskurs fyra (angående flytten till paviljongen vid Årstaviken):

- Är det någonting som känns otryggt?
- Är det någonting som känns roligt eller spännande?
- Har du någon fråga?

För elever i förskoleklass till och med årskurs tre är svaren på gruppnivå medan det för elever i årskursfyra finns individuella svar.

Svar från förskoleklass upptill och med årskurs tre

- *Vad är viktigt för dig när skolan ska renoveras?*

Genomgående för svaren är vikten av trygghet, förutsägbarhet och tydlighet. Eleverna uttryckte önskemål om att få tydlig information i god tid om till exempel, mattider, hur måltidssituationen ska fungera i praktiken, hur och var undervisning kommer att bedrivas samt hur många gånger man kommer att behöva flytta runt i byggnaden.

- *Vilken information är viktig för dig?*

Eleverna önskade även information om vad som ska hända för att kunna få en helhetsbild över situationen. När förändringar ska ske, var undervisningen kommer att bedrivas samt mer detaljerad information om hur en generell skoldag kommer att se ut.

Eleverna lyfte konkreta frågor kring sin skolgårdsmiljö: vad som kommer hända med lekutrustning, vilka delar som kommer att vara tillgängliga under vilka tider, om det kommer vara trångt och var staket och avspärningar kommer att vara.

Frågor som lyftes kring skolmiljön inomhus kretsade mestadels runt vad som händer med enskilda salar, exempelvis var viss ämnesundervisning kommer att vara, vilket rum som kommer att vara hemklassrum, hur många gånger man kommer att behöva flytta samt vad som kommer hända med fritidslokaler.

Generella frågor angående bygget kom också upp: när det börjar, hur länge det pågår, vad exakt det är som ska byggas om, om det kommer att finnas fordon och stora maskiner på skolgården.

- *Är det någonting som känns otryggt?*

Den upplevda otryggheten handlar främst om en ovisshet kring vad som kommer att hända och när det kommer att hända. Det finns en osäkerhet och otrygghet kring uppbrutna rutiner och en rädsla för att göra fel, exempelvis att inte veta var man ska gå eller att gå vilse. Det finns både funderingar kring hur saker ska fungera i praktiken, exempelvis kring säkerhet. Likaså känslomässiga reaktioner så som rädsla för förändring, stress och oro hos känsligare elever.

Eleverna dryftade funderingar kring säkerheten under byggnationen: om det kommer finnas lösa föremål och saker som kan falla ned, hur byggtrafiken kommer att fungera, om det kommer att finnas kranar och stora maskiner. Eleverna uttryckte en stark önskan om en trygg miljö med bra och tydliga avspärningar. Ytterligare funderingar framkom kring den fysiska miljön, främst i de lokalerna där eleverna uppehåller sig: medför bygget en dålig inomhusmiljö med byggdamm och dålig luft? Det fanns också funderingar kring ljudmiljön inomhus, en tydlig oro kring att bygget medför störningar i form av en bullrig inomhusmiljö vilket i förlängningen kan leda till irritation och stress. Det kom upp generella önskemål från eleverna att säkerställa lugna inomhusmiljöer samt konkreta förslag om att införskaffa hörselkåpor till elever som upplever att de blir störda.

För skolgårdsmiljön finns en otrygghet kring vad mindre skolgårdstorer kan leda till så som en större risk för trängsel och konflikter. Men också en otydlighet kring var man kommer kunna uppehålla sig på rasten.

- *Är det någonting som känns roligt med att skolan renoveras och får en ny matsal?*

Det finns en förväntan på att projektet ska resultera i något bra och positivt: bättre och fräschare lokaler, nya klassrum, ny matsal samt bättre luft. Eleverna ser positivt på att matsalen byggs ut och blir större eftersom det kan minska köbildning och trängsel. Eleverna tänker sig också att skolgården på sikt kan bli bättre med större variation och ny utrustning.

Även om det finns osäkerheter i byggprojektet finns det också förväntan på att det kan leda till en positiv upplevelse: eleverna menar att det finns en positiv aspekt i den variation som det innebär att byta klassrum och lärmiljöer.

- *Vad kan vuxna göra för att det ska kännas bättre för dig under tiden som skolan renoveras och du kanske behöver flytta till andra delar av skolan?*

Enligt eleverna är de viktigaste delarna som vuxenvärlden kan bidra med för att minska oro och otrygghet entydig kommunikation och struktur samt trygghet och stöd.

Kommunikation i form av kontinuerlig och tydlig information om vad som händer och när det kommer att hända. Eleverna efterfrågade att informationen kommer i god tid så att de hinner förbereda sig på ett fullgott sätt. Eleverna efterfrågade också möjligheter till dialog och möjlighet till att ställa frågor.

Struktur och tydlighet: eleverna uttryckte behov av tydliga rutiner och scheman där man på förhand vet var man ska befinna sig vid ett givet tillfälle. Ett konkret förslag som kom upp är att jobba mycket med skyltning så att det aldrig är oklart var någonstans man ska gå.

Kring trygghet och stöd kom konkreta förslag upp: att en vuxen följer med vid förflyttningar så att det aldrig ska kännas osäkert, att eleverna på förhand får se sina nya klassrum för att på så sätt förbereda sig och att alla förändringar sker med "små steg i taget". Eleverna lyfte också att man behöver stöd när något känns nytt samt att extra hänsyn bör tas till de elever som är extra känsliga, exempelvis för ljud och nya intryck).

Svar från elever i årskurs fyra (blivande åk 6 elever 2028)

Frågorna är ställda utifrån flytten för årskurs sex till paviljongen vid Årstaviken (Simlångsvägen). Inget svar kring otrygghet samlades in.

- *Är det något som känns roligt eller spännande?*

En knapp majoritet av eleverna svarade negativt, antingen att de inte tyckte det var något spännande med att flytta eller att de var osäkra. Positiva svar kom från en dryg majoritet av eleverna och var exempelvis uttryckt som att det är spännande att byta lokal, att se och vara i nya klassrum.

- *Har du någon fråga?*

De flesta elever hade ingen fråga att lyfta kring evakueringen. De frågor som ställdes gällde:

- Raster och rörelsefrihet: om regler kring att lämna skolan under raster och gå till ex. till affärer i närheten.
- Busskort och transport: om hur det fungerar med busstransporten och om det kostar att penga att åka bussen.
- Hur det ser ut vid de andra lokalerna (skolgård, matsal, klassrum). Ex. finns det någon fotbollsplan, hur ser det ut i matsalen.
- Varför flytten genomförs.

2.5. Andra åsikter i frågan till exempel lärare, fritidspedagoger.

Frågor och svar från medarbetare:

- Vad är viktigt för oss att tänka på inför elevers kommande flytt och evakuering?
- Vad behöver elever för att känna sig trygga med kommande flytt och evakuering?

I svaren lyfter lärare och pedagoger fram det som är viktigt att beakta inför evakueringen: *goda förberedelser, bibehålla relationer och tydliga rutiner.*

Tydlig information kring när flytten sker, var verksamheten ska vara, hur flytten ska gå till samt praktiska detaljer kring vardagen i de nya lokalerna. Det finns en stark önskan om att pedagoger ska få tidig och tydlig information så att de kan svara på frågor och skapa trygghet för elever.

Flertalet lärare och pedagoger framhåller vikten av att ge elever tid till att förbereda sig och att goda förberedelser kan innefatta bland annat visuella material och "bildstöd", tydliga genomgångar, möjligheter till att besöka och bekanta sig med sina nya lokaler. Man betonar att det är viktigt för många elever, särskilt elever i yngre åldrar, att rutiner och struktur bibehålls: att elever behåller sina ordinarie pedagoger, att vardagsrutiner och strukturer så långt det är möjligt kvarstår.

Man lyfter fram vikten av en lugn och samstämmig vuxenkommunikation: att personalen ger samma information till elever och vårdnadshavare, att personal hanterar sin egen stress och oro på ett lugnt och professionellt sätt.

Svaren återkommer mycket till vikten av att "se evakueringen ur elevens perspektiv"- vad behöver eleven för att få en bra upplevelse och för att få sina behov tillgodosedda.

2.6. Synpunkter från socialt nätverk

Frågor ställdes till vårdnadshavare för blivande årskurs 6 elever.

- Vad upplever vårdnadshavare som positiv respektive negativt med åk 6:s flytt till paviljongerna vid Årstaviken?
- Vad upplever vårdnadshavare är viktigt för skolan att tänka på inför flytten till paviljongerna vid Årstaviken?

Vårdnadshavare ser positiva aspekter av flytten till Årstaviken: elever slipper störningar från renoveringen, elever får en "mjukare" övergång till högstadiet, flytten kan öka elevers självständighet och ansvarskänsla, flytten kan bidra till gemenskap och utveckling för eleverna.

Negativa aspekter som vårdnadshavare lyfter innefattar en bristande trygghet i närmiljön för elever vid Årstapaviljongerna, längre resvägar, en tidigare exponering för äldre elever, brist på ålderadekvat utemiljö, frågor kring elever som har olika typer av stödinsatser, otydlighet kring olika aspekter av genomförandet.

Sammantaget är merparten av vårdnadshavares synpunkter kopplade till trygghet och kommunikation. Det finns därför ett starkt behov av fortsatt konkret och tydlig informationsöverföring kring säkerhet, vuxennärvaro, stödinsatser, skolmiljö och praktiska lösningar för elevernas vardag.

3. Analys och bedömning

Barn på Årsta skolan

Ärendet kan leda till ett beslut om att intern evakuera Årtaskolan. Staden, som huvudman, har ett ansvar att erbjuda säkra och ändamålsenliga skollokaler samt en trygg arbetsmiljö för eleverna.

Utbildningsförvaltningen gör bedömningen att projektets omfattning och karaktär möjliggör för elever att kvarvara i skolans lokaler under hela byggtiden, med undantag för årskurs 6 som evakueras till paviljongen vid Årstaviken. Att evakuera internt innebär för elever att kontinuiteten bibehålls, att förvaltningen undviker att "rycka upp" elever från en välbekant och trygg miljö samt att undervisningen kan fortgå utan större avbrott.

Samtidigt ställer intern evakuering större logistiska krav på projektet under utförandet eftersom delar av skolan också blir byggnadsarbetsplats.

Positiva konsekvenser – barn på Årtaskolan

Långsiktigt:

- Bättre inomhusklimat: De planerade åtgärderna, stambyte och ventilationsförbättringar, kommer att skapa ett bättre inomhusklimat. Detta innebär bättre luftkvalitet och en mer hälsosam miljö för eleverna.
- Matsal: Åtgärderna kommer att säkerställa att byggnaden rymmer alla elever på Årtaskolan samt att flöden är bättre och fler WC.
- Verksamhetsanpassningar: Klassrummen utökas så att det finns plats för skolans kapacitet och antal elever per klass. Att eleverna har klassrum nära sina jämnåriga kamrater. Detta innebär en mer hållbar och långsiktig lösning som gynnar både nuvarande och kommande generationer elever.

Kortsiktigt:

- Nära hemmet: Genom att internevakuera eleverna kommer eleverna vara i sin invanda miljö nära hemmet.
- Eleverna slipper byta skolmiljö och känner sig trygga i sin invanda miljö.

Negativa konsekvenser

Kortsiktigt:

- Förändrade rutiner. Att byta lokaler inom skolan och att skolan delvis är en byggarbetsplats kan påverka barns trygghet och trivsel negativt. Det kan också skapa oro för de elever som känner sig otrygga i att vara i en skolmiljö som förändras genom att byta klassrum och att skolgården delvis är avstängd.
Nya skolvägar för eleverna i årskurs 6 kan kännas otryggt, åtminstone under en första tid. För elever i årskurs 6 kan evakueringen leda till längre skolvägar vilket kan få till följd att färre barn tar sig till skolan på ett fysiskt aktivt sätt.
- Störningar/olägenheter pga. av byggprojektet. Elever vistas i miljöer som ligger i nära anslutning/anslutning till en byggarbetsplats. Störningar i form av buller/stomljud eller/och andra störningsmoment är sannolika under arbetets gång.

3.1. Kompensatoriska åtgärder

För att minska riskerna vid evakuering och säkerställa barns rättigheter kan kompensatoriska åtgärder vidtas. Barnens synpunkter visar att den största risken för negativa konsekvenser inte främst är själva flytten eller internevakueringen utan ovisshet, brist på information, förändrade rutiner och upplevd otrygghet i den fysiska miljön. De viktigaste kompensatoriska åtgärderna är därför:

1. Tydlig och kontinuerlig information.
2. Förberedande besök.
3. Bibehållna relationer och rutiner.
4. Tydlig skyltning och vuxenstöd vid förflyttningar.
5. Särskilt stöd till elever som är känsliga för förändringar eller ljud.
6. Trygga rastmiljöer med god vuxennärvaro.
7. Tydlig säkerhet kring byggarbetsplats och byggtrafik.

Dessa åtgärder ligger i linje med de behov som både elever och skolpersonal har identifierat och bedöms minska risken för oro, stress och otrygghet under evakueringsperioden.

Ett tydligt informationsflöde till både elever och vårdnadshavare är viktigt för att skapa trygghet och förutsägbarhet. Skolan kommer att förbereda barnen i mellanstadiet på förändringen, till exempel genom att besöka paviljongerna i förväg.

Genom att behålla samma personal och skolstruktur kan kontinuitet och trygghet bibehållas. För elever med särskilda behov kan extra stöd erbjudas för att underlätta förändringen. Under evakueringen föreslås att ha en ökad vuxennärvaro vid transporter till specialsalar samt anpassningar i schemat.

För att säkerställa undervisningens kvalitet ska läroplanen följas och lärarna fortsätta med samma mål och metoder. Sociala aktiviteter kan främja nya relationer och stödja elever som har svårt med förändringar.

Projektet garanterar en säker och trygg arbetsmiljö för kvarvarande elever på Årtaskolan. Tydlighet och dialog mellan projektet och skolan skapar förutsägbarhet och hjälper till att minska oro hos elever: förändringar aviseras i god tid och kommuniceras på ett bra sätt. Eventuella olägenheter som projektet medför, ex. i form av buller eller stök och byggdamm, minimeras och tydliga fysiska barriärer avskärmar byggarbetsplatsen från skolans verksamhet.

För elever som evakueras till paviljongerna vid Årstaviken fodras god och trygg vuxennärvaro, tydligt och konkret information samt stödinsatser för elever om så krävs.

Sammantaget bedöms dessa åtgärder kunna minska den negativa påverkan på eleverna.

3.2. Samverkan

Flera enheter på utbildningsförvaltningen behöver samverka liksom inom Årtaskolan Skolorna behöver också samverka med vårdnadshavare. Inom ramen för arbetet med barnkonsekvensanalysen skapas forum för samverkan.

4. Prövning och förslag till beslut

Med hänsyn till barnets bästa föreslår utbildningsförvaltningen att ventilationsprojektet på Årtaskolan genomförs med en intern evakuering. Flera fördelar har identifierats med en intern evakuering: trygghet, förutsägbarhet, kontinuitet i undervisningen vilka överväger eventuella nackdelar som ett omfattande byggprojekt medför. Men det förutsätter att trygghetsskapande åtgärder i form av återkommande dialoger, stabil vuxennärvaro samt byggnadstekniska åtgärder genomförs på adekvat sätt.